

Arbetets museum som plats och arbetsplats

The Museum of Work as a place and a place of work

Elin Svensson

Handledare: Björn Alm
Examinator: Åsa Nilsson Dahlström

Sammanfattning

Denna studie ämnar undersöka hur Arbetets museum är som arbetsplats och plats. För att nå studiens syfte besvaras först frågan vad en arbetsplats är innan den specifika platsen, Arbetets museum diskuteras och sätts in i en bredare platskontext. Slutsatsen av denna undersökning är att en arbetsplats är relativt svår att förklara men att den fysiska platsen betonas och även rörelsen till och från arbetet. Den teknologiska utvecklingen har lett till mer platslösa och mindre tidsbundna arbetsplatser men att den fysiska platsen och rummet fortfarande är att föredra. Arbetets museum som arbetsplats är enbart positivt men det är lätt att hamna i en bubbla och reproducera normer och beteenden. Slutligen har den omkringliggande platsen stor betydelse då platser ändras i samband med samhällsförändringar vilket påverkar Arbetets museum som plats och arbetsplats.

Nyckelord: Arbetets museum, arbetsplats, platsteori, fält, industrilandskap

Abstract

This study aims to research how the Museum of work is as a place of work and place. To reach the study's purpose the question of what a place of work is will be answered before the specific place, the Museum of work is discussed and put in a broader place context. The conclusion of this study is that a working place is relatively hard to explain but the physical place is emphasized and also the movement to and from work. The technological development has led to a more placeless and less time bound place of work but the physical place and the room are still preferred. The Museum of Work as a place of work is only positive but it's easy to end up in a bubble and reproduce norms and behaviors. Finally the surrounding environment has a big impact on The Museum of Work as place and place of work since it changes alongside the society.

Keywords: The Museum of Work, place of work, theory of places, fields, industrial landscape

Förord

På mitt kylskåp sitter ett tidningsurklipp uppsatt med ett citat från den franske romanförfattaren Gustave Flaubert. Citatet lyder som följer:

Flaubert i september 1853: Jag har hållit på i fyra timmar utan att kunna få till en mening. Jag har inte skrivit en rad i dag- eller snarare: har raderat hundra. Vilket förskräckligt arbete! Vilken leda! Åh! Konsten! Konsten!

Att skriva en uppsats kan ibland kännas som en omöjlighet men med råd och stöd från omgivningen går allt! Jag vill således tacka min handledare Björn Alm för kloka och användbara invändningar och kommentarer. Jag vill även tacka min kursare, *mina vänner*, för givande samtal båda inom och utanför universitet. Slutligen, ett stort tack till Arbetets museum och mina informanter som gladeligen ställde upp och gjorde denna uppsats möjlig! *-Tack!*

Innehållsförteckning

Inledning.....	s.5
Bakgrund.....	s.5-6
Syfte & frågeställningar.....	s.6
Metod.....	s.6-7
Etiska riktlinjer.....	s.7-8
Information om informanterna.....	s.8
Avgränsningar.....	s.8-9
Disposition.....	s.9
Vad är en arbetsplats?.....	s.10-15
Arbetets museum som arbetsplats.....	s.16-24
Industrilandskapet, kulturarv och omkringliggande platsers betydelse.....	s.25-31
Avslutande sammanfattning och diskussion.....	s.32-35
Referenser.....	s.36-39

Inledning

Roland Hallgren skriver i sin bok *Plats och känsla* (2014) att:

Det finns platser du minns med glädje och längtan. Det finns platser som väcker sorg och avsky. Det finns platser du vill återvända till och platser du bara vill se en gång. Platser har en förmåga att väcka känslor (Hallgren 2014 s.7).

Samt att:

(Platser) är inte betydelselösa under en människas livsväg. De väcker existentiella tankar och reflektioner om ursprung och mening, om väg, medel och mål. Under livet uppstår många platsmöten och en del av dessa blir avgörande för dina värderingar och hur du förstår dig själv och andra (Hallgren 2014 s.7).

Att platser väcker känslor råder det ingen tvekan om, vi förknippar plats med känsla och känsla med plats. Platser är fundamentala i våra liv men utgör ofta ofreflekterade delar av vår tillvaro. Platser upplevs ofta personliga där vi söker mening och ordning. Varje dag möter vi platser vi uppmärksammar och ser men även platser vi lämnar osedda som kulisser i bakgrunden. Likt scener utspelas våra liv på platser där vi intar olika roller, förhållningssätt och värderingar inför livet och inför oss själva och andra. Om möjlighet ges väljer vi platser efter personliga premisser och så även ämnet till denna uppsats. Som museiarbetare finner jag museer som intressanta platser och arbetsplatser och uppsatsen ämnesområde har valts därefter och jag ämnar undersöka Arbetets museum i Norrköping och hur museet upplevs som just plats och arbetsplats.

Bakgrund

Arbetets museum är ett nationellt samtidsmuseum placerat på Laxholmen mitt i Motala ström i Norrköping. Arbetets museum riktar in sig på arbetsliv och vardagsliv och betonar vikten av bevarandet av industrisamhällets kulturarv samt arbetslivsmuseernas existens. Arbetslivsmuseer återfinns över hela landet och har som uppgift att bevara samt berätta om arbeten som utförts på platser och ge perspektiv på människors villkor och samhällsutvecklingen. Huset som museet befinner sig i byggdes mellan åren 1916-1917 av arkitekten Folke Bensow. Bensow inspirerades av

Laxholmens form och lät bygga en sjuhörning i dåtidens modernaste material, betong. I folkmun kallas byggnaden för Strykjärnet och var från början ett bomullsväveri. Under slutet av 1800-talet och början av 1900-talet byggdes flertalet fabriker längs med Motala ström. Stora pampiga industribyggnader tog form och Norrköping var en blomstrande industristad. Under 1900-talets andra hälft var dock den blomstrande industriperioden över och fabriker lades ner och byggnaderna lämnades tomma. På 1980-talet väcktes industrilandskapet åter till liv och är idag ett av Sveriges mest spännande och intressanta områden och fungerar återigen som Norrköpings nav. År 1991 öppnades Arbetets museum efter en varsam renovering och Sverige fick ett nytt museum i den byggnad Carl Milles en gång kallade för ”landets vackraste industribyggnad”(URL1).

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur Arbetets museum har påverkat människor som arbetat på museet under en längre period, det vill säga hur Arbetets museum är och har varit som arbetsplats. Arbetsplats är ett relativt begrepp. För att en arbetsplats ska kunna uppstå bör det på platsen ske aktiviteter som kan karakteriseras som arbete. En arbetsplats kan vara både ett stort eller litet utrymme och en arbetsplats kan vara stationär eller rörlig eller en kombination av båda. Arbetsplatser fungerar ofta som samlings- och mötespunkter där sociala relationer och hierarkier mellan kollegor uppstår och upprätthålls. Arbetsplatsen kan även vara förknippad med identitet då vi till stor del anses oss vara det vi arbetar med och den yrkesroll vi innehar. Arbetets museum är en institution, ett museum, en allmän plats samt en arbetsplats som innefattar flera enheter från individen, till organisationen och slutligen till samhället i stort. För att besvara syftet har följande frågeställningar valts:

- Vad är en arbetsplats?
- Hur är Arbetets museum som arbetsplats?
- Vilken påverkan och betydelse har det omkringliggande området för platsen som plats i sig och som arbetsplats?

Metod

Jag har använt mig av kvalitativ metod i uppsatsen då jag främst har analyserat data från genomförda intervjuer. Kvalitativ metod är en tolkande metod som bygger på empiriskt underlag. Fokus ligger på att förstå och tolka fenomen och händelser i och utifrån deras naturliga miljö.

Mänskliga beteenden utformas inom specifika sammanhang och bör även förstås inom denna kontext. Genom att studera mänskligt beteende i naturliga situationer fångas komplexiteten och helhetsperspektivet. Kvalitativ metod används för att beskriva och förstå sociala processer och begreppsliggöra vad det är som pågår genom att lyssna, ställa frågor och observera. Användning av den kvalitativa metoden ger fördjupad förståelse om vilka idéer och attityder som ligger bakom det mänskliga handlandet (URL2).

Kvalitativ metod hänger även ihop med symbolisk interaktionism, en beteende och samhällsvetenskaplig teorityp som anser människan vara en språklig varelse som betonar hur språket speglar hennes medvetna och reflekterande intelligens. Den personliga identiteten är således av socialt ursprung. Då forskaren ofta befinner sig ute i fält för att samla in sitt empiriska material är aktörsperspektivet och därmed själv en aktör i studien är detta perspektiv centralt inom kvalitativ metod. Forskaren samt forskarens erfarenheter och utgångspunkter är viktiga delar i studien och forskaren bör ständigt analysera sitt egna förhållande till sin data (Guvå&Hylander 2003)(Hartman 2001). Insamlandet av data skedde genom fältarbete. Arbete i fält innebär undersökningar av fysiska och sociala miljöer där de aktiviteter och verksamheter som jag ämnat att undersöka bedrivits. Målet var att söka kunskap om hur sociala grupper och människor verkar och arbetar. För att få denna kunskap använde jag mig nästintill uteslutande av intervjuer och samtal med valda informanter. Jag valde att utföra semistrukturerade intervjuer då semistrukturerade intervjuer tillåter informanten att styra samtalet då frågorna inte är låsta utan istället utgår från ett känt område. Att inte låsa frågorna innebär även att svarsalternativen är öppna med olika riktningar vilket är att föredra när man ämnar undersöka människors åsikter och tankar (Kvale&Brinkmann 2009). Arbetets museum och de utvalda informanterna är grunden för min metod och analys. Arbetets museum utgör min rumsliga ram och kopplingen till platsen är stark genom hela min uppsats.

Etiska riktlinjer

Vid fältarbete är forskarens personliga inblandning tydligt och allt är forskarens tolkningar av intryck, händelser och personer. Forskarens förhållningssätt och närvaro påverkar studien och den egna närvaron frammanför berättelser, synpunkter och ageranden hos fältets olika aktörer. Intervjuer och observationer är sociala situationer där de närvarande identifierar varandra och således blir forskarens identitet synlig i den andres ögon och det är av stor vikt att finna balans i arbetet och vara både konsekvent och målmedveten men även lyhörd och visa respekt. Forskarens

närvaro innebär även att forskarens förutfattade meningar blir synliga. Jag har genom hela uppsatsen intagit ett reflexivt förhållningssätt där jag klargjort för mig själv vad jag bar med mig in i arbetet. För att förståelse, erfarenheter och kunskaper ska kunna bli till nytta i studien måste de först medvetandegöras. Jag har även varit tydlig i mina avsikter gällande uppsatsen. I mailen jag skickade ut till informanterna skrev jag tydligt ut vad mitt syfte var och de fick bestämma själva om de ville ställa upp eller inte samt på vilket sätt de ville ställa upp. Enligt informanternas önskemål har jag antingen intervjuat dem på ett mer strukturerat sätt eller så har vi enbart samtalat över ett ämne. De har avgjort om de blivit inspelade och intervjuen transkriberad, eller inte. Informanterna är anonyma i uppsatsen (Kajiser&Öhlander 1999).

Information om informanterna

Min kontaktperson på Arbetets museum gav mig en lista med lämpliga och villiga informanter som jag kontaktade. Alla som kontaktades valde att ställa upp om än på olika villkor. Sammanlagt är uppsatsen baserad på fem informanter. Tre av dem lät mig spela in, transkribera och spara intervjuerna. En lät mig spela in men önskade få intervjun raderad. Den femte ville inte bli inspelad, men lät mig föra anteckningar. Då uppsatsen skrevs i anslutning till Arbetets museum följdes särskilda etiska principer framtagna av museet. Jag blev tilldelad vissa dokument som informanterna fick skriva under om de godkände att intervjuerna sparades i museets arkiv och som just beskrivet godkände tre av fem att intervjuerna sparades. Alla intervjuer och samtal skedde på Arbetets museum då jag ansåg den fysiska platsen viktig redan i det tidiga intervjustadiet. Jag har valt att hålla alla informanter anonyma genom hela uppsatsen även fast anonymiteten inte var viktig för alla. Jag kommer inte heller att förklara och beskriva informanterna mer än att de alla jobbar eller har jobbat på museet under längre perioder. I ett senare stycke beskrivs hur museet ser ut och vad som finns i byggnaden och att mina informanter kommer från museets alla olika verksamheter och har eller har haft olika befattningar. Mitt val att hålla informanterna anonyma och inte ge dem pseudonymer. Den korta presentationen och den strikta anonymiteten har dock inte påverkat uppsatsen i någon negativ riktigt då resultatet blivit detsamma med eller utan fördjupad förklaring.

Avgränsningar

Uppsatsen kommer att beröra plats och arbetsplats och begreppen kommer utredas och teoretiseras genom hela uppsatsen. Begreppet 'arbete' nämns redan så tidigt som i ovanstående förklaring till syftet men kommer inte att diskuteras lika ingående som plats och arbetsplats. Anledningen är enkel

om än tråkig; utrymme och tid saknas. Förhållningssättet till begreppet 'arbete' kommer genom uppsatsen följa Nationalencyklopedins förklaring av förvärvsarbete:

förvärvsarbete, arbete som utförs mot betalning, antingen av avlönad arbetstagare eller av egen företagare (URL3).

Således är arbete en avlönad aktivitet som i denna uppsats främst kommer att behandlas i anslutning till plats.

Disposition

Uppsatsens huvud del består av tre olika kapitel baserat på uppsatsens tre frågeställningar, vad är en arbetsplats? Hur Arbetets museum är som arbetsplats? Och, vad har industrilandskapet, där Arbetets museum är placerat, för betydelse? De tre olika delarna inleds med en beskrivande förklaring och varvar sedan citat från min informanter med mina kommentarer och kommentarer från andras studier. Varje kapitel avslutas med en kort sammanfattning som knyter an till nästa del. Uppsatsen slutpunkt kommer att avslutas med en sammanfattning och diskussion av uppsatsens empiriska del och etiska reflektioner.

1. Vad är en arbetsplats?

För att kunna samtala och diskutera kring Arbetets museum som arbetsplats krävs först en definition av begreppet 'arbetsplats'. En arbetsplats kan ses som en självklarhet, man går till ett arbete för att arbeta. Den fysiska rörelsen betonas i och med förflyttningen till en plats där aktiviteten arbete utförs. Begreppet arbetsplats är dock ett relativt begrepp vilket innebär att ingen entydig förklaring finns utan beskrivs. En arbetsplats kan beskrivas övergripande som en plats eller en lokal där arbete utförs och vad som bestämmer vad som är en arbetsplats är tankar kring, aktivitet på samt utseende av platsen. Dagens teknologisamhälle med allt mer krympande världar innebär emellertid att dessa platser snabbt kan skiftas och att mycket arbete kan bedrivas över internet då vi mer eller mindre ständigt är uppkopplade. Informationsteknologin innebär även en frigörelse från bestämda och fasta arbetsplatser och en ökad flexibilitet i rummet. Idag kan man vara delaktig i en aktivitet på en plats utan att vara fysiskt närvarande. Det traditionella kontoret och den fysiska närvaron på platsen är dock fortfarande av stor betydelse med symboliska och sociala aspekter som tenderar att försvinna vid förlusten av arbetsplats och en arbetsplatslös tillvaro. De flesta arbeten idag kräver emellertid en specifik plats med specifikt material och utrustning där platsen ses som en självklarhet då avsaknad av arbetsplats är en omöjlighet då det tilltänkta arbetet inte kan utföras. Stor del av de aktiviteter som samhället ser som arbete kan inte ske gränslöst utan begränsas av tid och rum, här och nu, även om teknologin öppnat upp för mindre platsspecifika yrken och arbetsplatser. Arbetets museum är dock en platsförankrad institution vilket innebär att mycket av de anställdas arbeten utförs på den specifika platsen och i museet som byggnad (Österåker 2003).

Den fysiska platsen betydelse och innebörd visade sig ha stor relevans för mina informanter då:

Arbetsplats för mig är ju något man går till. Man måste ju egentligen gå till en arbetsplats för att försörja sig.

Vidare menar en informant att:

För mig är det ju en bestämd geografisk plats som jag går till på en bestämd tid och som jag lämnar på en bestämd tid och utanför dom tiderna så är jag inte på min arbetsplats. Så enkelt var det och så enkelt har det varit för mig här också.

Att gå till till en bestämd plats är således av stor vikt och även att man befinner sig på platsen under bestämda tider. Att befinna sig på platsen där arbete utförs innebär möjlighet till försörjning vilket för de flesta är huvudsyftet med aktiviteten arbete. Som tidigare nämnt betonar även den fysiska platsen och förflyttningen till och från platsen. Vidare innebar arbetsplats en egen ”plats på platsen” då informanterna betonade vikten av en egen arbetsplats, det vill säga, ett eget rum med skrivbord, dator och bokhyllor:

På arbetets museum har jag personligen haft en egen arbetsplats hela tiden med ett eget skrivbord, och jag har haft en egen bokhylla och mig personligen så är de en bra arbetsplats då. Jag är så nyfiken så skulle jag sitta i ett kontorslandskap där jättemånga pratade så tror jag att jag inte skulle vara så effektiv för då tror jag att jag skulle lyssna på den och lyssna på den och tänka oj att det där stämmer inte det den säger och så.

En specifik arbetsplats innebär en fast punkt och en förankring i en annars så föränderlig värld. Vidare innebär en egen arbetsplats ett eget personligt rum med personliga kännetecken. Att få ha tillgång till ett eget rum innebär att få möjlighet till eget arbete utan att störas av andra och att få vara en individ även fast man ingår i ett större kollektiv. Det behöver dock inte innebära att man stänger in sig och skärmar av sig helt:

Här på arbetets museum känns det viktigt för mig att jag har dörren öppen till 90-98 procent och att jag sällan stänger den och då tror jag att man vet att stänger jag den så vet man att det är av någon speciell anledning jag stänger den men anledningen till varför jag har öppen dörr är för att jag vill visa att det är helt okej att komma in och prata med mig även om jag är här inne.

Den stängda eller öppna dörren verkar som en symbol för kommunikation. Som ovan nämnt har teknologin medfört att de fysiska platserna minskar i betydelse och enligt en informant är arbetsplatsen först och främst en fysisk plats då många inom museibranschen är riktiga ”blandvändare” men att tiderna har förändrats och att:

Arbetsplatsen är där jag har min dator, wherever i lay my computer, det är min arbetsplats och idag finns det oändliga möjligheter just någon annanstans än just där du har ditt kontor.

Vidare att:

Arbetsplatsen (den fysiska platsen) är viktig men idag är det minst lika viktigt vad du har för prylar i den så du kan ta dig fri ifrån den och jobba på andra ställen.

Således står inte Arbetets museum utanför teknologisamhället med dess förändringar av platsen. Citaten ovan vittnar om de ”tekniska prylarnas” nödvändiga existens för utförande av arbete och även om dess möjlighet att fränkoppla sig från platser och verka på mer fria, icke förutbestämda och för alla lika arbetsplatser. Variationer av arbetsplatser förekommer på Arbetets museum även om arbetsplatsen till största delen är förknippad med en plats, en byggnad och ett eget rum. Vidare styr olika yrkesroller och befattningar graden av flexibel arbetsplats och hur den används. Vissa av informanterna är och var mer bundna till platsen än andra.

Att ha en specifik plats att gå till och en specifik plats att befinna sig på för att utföra det uppdrag man är anställd för att genomföra är den generella idén om vad en arbetsplats är bland mina informanter på Arbetets museum och enligt Gustavsson (2001) förknippas arbetsplats med en plats, ett arbete eller med individer. Vidare menar Gustavsson att en arbetsplats är en fysisk plats där arbetet som utförs stämmer överens med individen och samhällets tankar kring vad ett arbete är och hur det bäst bör utföras. Den samhällseliga traditionella tanken kring en arbetsplats är en fysisk plats med fysiska attribut. Att utföra arbete utan arbetsplats är svår genomförbart menar Gustavsson men informationsteknologin har möjliggjort att det lättare går att förbise tiden och rummets begränsningar och att traditionella fysiska miljöer blir allt mer rörliga (Gustavsson 2001).

Gustavsson menar att en arbetsplats, eller en plats, betraktas och uppfattas som meningsfull genom individen och kollektivet som tillskriver platsen ett positivt eller ett negativt värde. Arbetsplatsen kan stå för känslor såsom trygghet och tillhörighet men även för osäkerhet och otrygghet. Den individuella användningen av platsen används för att beskriva hur och vem man är och kollegor och gemenskap fyller viktiga funktioner för platsens betydelse och vikten att som människa få bli igenkänd och att få synas och existera (Gustavsson 2001). Således inrymmer en arbetsplats mer än bara en plats:

Sen tycker ju jag, nu vet jag inte om jag broderar, för att jag tycker ju då att arbetsplats, det är så oerhört viktigt att man trivs. För att om man inte trivs så ger man ju inte det här lilla

extra, det är ju så och då är det ju viktigt med omgivningen men sen så alla måste ju hjälpa till själva för att man ska få trivseln så kan jag tycka och det här är ju inte alltid så lätt för det är det inte. Och alla säger inte riktigt vad dom har och tycker innerst inne och det, det tror jag är det svåraste för en ledningsgrupp och de tror jag, att människor inte vågar riktigt, eller vill inte, det kan ju vara både och det behöver ju inte vara det ena.

Att trivas på en arbetsplats är en förutsättning för väl genomfört arbete. Som tidigare nämnt medför dagens teknologismhälle möjligheter till en mer platslös värld och även till en ökad individualisering där människor tas bort från platser och platser tas bort från människor. Enligt Persson (2003) leder individualiseringen till ett ökat behov av att ingå i grupper för att känna tillhörighet och stöd då grupper fungerar som identitetsgivare. Att få ta del av övriga anställda på arbetsplatsen och vara en av flera kollegor är således av stor vikt (Persson 2003) Vidare menar Persson att moderniseringen Sverige genomgått från mitten av 1850-talet och framåt har lett till större rörlighet och större differentiering gällande sociala relationer. Idag, till skillnad från förr, befinner vi oss inte på en plats hela livet och vi har flertalet relationer som sträcker sig utanför familjen. Den moderna samhällsliga människans existens är till större del förlagd på andra platser än familjens. Detta innebär att vi idag umgås mer med människor utanför familjen, till exempel de som vi möter på vår arbetsplats (Persson 2003). Att trivas och känna trygghet är då av stor vikt för den enskilda individen och för att en arbetsplats ska fungera och vara välmående krävs det att alla hjälper till och bidrar till ett bra klimat:

Sen är det ju, det jag kan tycka är viktigt med en arbetsplats det är ju att det finns, tycker jag, det här är personligt, jag tycker att det ska finnas befattningsbeskrivningar så alla vet vad man förväntar sig av någon. Sen kan man jobba över gränsen för det men man måste, för mig är det viktigt i alla fall och jag tror det är viktigt för de flesta att man har den här befattningsbeskrivningen för att man inte håller på med sådant man inte ska göra. Och jag tror inte att det skulle verka negativt på att man inte hjälper varann när det behövs. Det tror inte jag.

För att underlätta arbetet och arbetsuppgifternas genomförande är det viktigt med tydliga instruktioner om vad som ska göras och vem som ska utföra dem. Att dra gränser för ”det här gör jag och det här gör du” minskar risken för övertramp och för alltför tunga arbetsuppgifter för enskilda individer.

Det är ju också något som kan diskuteras behovet att sätta gränser, det här gör jag och jag gör inte mer, jag förstår om man har det behovet men det är ju också väldigt fint att man inte har för starka gränser kan jag tycka.

Enligt Allvin (1999) är gränser viktiga för arbetsuppgifters funktioner och strukturer. Gränserna är i regel förutbestämda men kan förändras och ruckas på i interaktion med andra. Att förändra gränserna för mycket kan dock leda till att enskilda individer tvingas till att verka med obegränsade funktioner och bli överbelastade med åtaganden vilket i slutändan kan leda till splittrade resultat (Allvin 1999). Gränslösa arbetsplatser som saknar tydliga instruktioner för vad som ska göras och hur mycket som måste göras kan i värsta fall leda till stress och utbrändhet. Som tidigare nämnt innebär dagens teknologi att vi blir tillgängliga närsomhelst och varsomhelst. Gränserna mellan arbete och hem suddas ut (Allvin 1999). Mindre gränser leder dock till större frihet och enligt mina informanter finns som ovan nämnt en önskan om tydligare gränser även om de inte behöver vara skrivna i sten och omöjliga att rubba. Gränserna ska gå att överskrida om så önskas och friheten att arbeta och ta hjälp med och av andra ska vara stor. Att samtala och stödja varandra är av stor vikt inte bara för att ta del av en större gemenskap utan även för att ta del av varandras erfarenheter och utveckla god förmåga i social kompetens:

Att prata med någon och att ha någon att bolla med, risken är såhär att om man bara möts över nätet då tror jag att man så småningom plockar bort den sociala kompetensen helt och hållet och då blir man något såhär en grottmänniska, en eremit.

En fysisk och kontinuerlig plats påverkar sociala relationer. Kontakter knyts och arbetsplatsen fungerar som ett socialt skydd. Relationer mellan kollegor ger gensvar på det egna arbetet som utförs. En fast arbetsplats innebär även att sociala krav ställs. I möten blir kollegors behov tydliga (Allvin 1999). Att kunna hantera sig själv och andra på offentliga platser kan kallas för 'social kompetens'. Enligt Persson (2003) innebär social kompetens individens förmåga att genom samspel och integration hantera sig själv, de andra och samhället. Den sociala kompetensen är inte universell eller oföränderlig utan fungerar olika i olika grupper och situationer och bestäms av de sociala normer som finns på platsen. I ett samhälle som individualiseras ökar intresset för social kompetens. (Carleheden 2007) Som citatet ovan vittnar om finns en rädsla av kompetensförlust och ökad individualisering om virtuella möten växer i omfång. Rädslan av att den sociala kompetensen ska gå förlorad delas av fler än mina informanter. Teknologins genombrott och snabba framfart har

gjort att farhågor uppkommit gällande förlust av mänsklig kontakt. På de arbetsplatser jag har varit del av har den sociala kompetensen ständigt efterfrågats och ibland vägt tyngre än både tidigare erfarenheter och akademiska poäng. Att kunna bemöta människor på rätt sätt och samtidigt vara medveten om sina egna kunskaper och brister i förhållande till arbetsplatsen och samhället i stort är av stor vikt idag. Att kunna bemöta människor på rätt sätt går således även att överföra till platser då olika platser inrymmer olika normer och kompetenser. Vidare hänger social kompetens och social interaktion ihop med arbetsplatsens gränsdragningar. Enligt mina informanter krävs det en aktiv medvetenhet om sig själv och andra för att kunna verka i ett större sammanhang där hänsyn och anpassning måste ske mellan kollegors olika befattningar och uppdragsbeskrivningar.

Sammanfattningsvis är arbetsplats en plats man går till för att arbeta under bestämda tider.

Att svara på frågan om vad en arbetsplats är var inte helt enkelt för mina informanter. Det krävdes oftast en längre betänketid innan svar gavs. Majoriteten av mina informanter beskrev en arbetsplats som fysisk, geografisk och förlagd med tidsramar. En arbetsplats är således en kontinuerlig plats som tas för given och som det sällan reflekteras över. Teknologin har fått större betydelse men inte vunnit över den fysiska platsen även om dess betydelse har ökat markant. Social skicklighet och socialt samspel är viktiga på en arbetsplats. I dessa ingår det att veta vilken roll man har. Detta för att lättare kunna dra gränser mellan olika befattningar och arbetsuppgifter. Dock är öppenhet också viktigt både gentemot varandra men även mot gränserna som går att överskrida. Att ingå i en gemenskap på en arbetsplats innebär att vara en del av ett kollektiv. Olika arbetsplatser har olika förutsättningar utifrån dess utformningar. I nästa stycke behandlas Arbetets museum som specifik arbetsplats och vad det innebär att vara en del av den.

2. Arbetets museum som arbetsplats

Arbetets museum är som tidigare nämns ett nationellt centralmuseum där människors vardagsliv och arbetsliv skildras i utställningar, visningar, programverksamhet, konferenser och forskningsverksamhet. Museet samlar inte på föremål utan på yrkesminnen och vardagsberättelser från människor och idag återfinns mer än 2600 berättelser i museets arkiv. Arbetets museum fokuserar på tredimensionella utställningar, utställningar med foton och politisk illustrationskonst och museet verkar som alternativ lärmiljö med workshops och visningar samt en kreativ verkstad där barn och vuxna kan skapa tillsammans. Museet har även en bred programverksamhet, ofta kopplade till utställningar och frågor kring arbetsliv, arbete, klass, genus och etnicitet. Arbetets museum arbetar efter tanken att museer och kulturen ska påverka samhället. Museet vill åstadkomma förändringar genom att arbeta med visioner och målbilder som inkluderar och berör många. Vidare fokuserar museet på vad som kan kallas ”deltagarkultur”. Detta betonar kulturvärldens förflyttning från de sköna konsternas institutioner till samhällsrelevanta arenor där offentliga samtal förs. Arbetets museum har en lång tradition av samverkan med olika fackföreningar och företag samt med forskarvärlden med målet att få med så många röster som möjligt in i det offentliga samtalet. Vidare har museet sju mål för verksamheten som är formulerade efter regeringens riktlinjer och beslut från stiftelsens stadgar om vad Arbetets museum ska lägga vikt vid att uppnå och prioritera. De sju målen innebär att öka antal besökare av barn och unga, fokusera på berättelser som arbetsliv och vardagsliv, arbeta för människor lika värde oavsett klass, etnicitet, genus och sexuell läggning, arbeta för hållbarhet, prioritera nationella samarbeten, delta i och inspireras av internationella samarbeten samt öka tillgängligheten av internationella samarbeten. Arbetets museum är sedan år 1991 inhyst i Strykjärnet en byggnad placerad mitt i Motala ström vilket nämns i uppsatsens inledning. Efter att textilindustrin avvecklats stod huset tomt fram till byggnaden stod tom fram till 1991 då byggnaden blev ett byggnadsminne och Arbetets museum flyttade in i lokalerna (URL4).

Arbetets museums har två permanenta utställningar, Historien om Alva samt EWK museet, centrum för politisk illustrationskonst, medan övriga utställningar skiftar. Historien om Alva har funnits i Arbetets museums trapphus ända sedan invigningen 1991. Alva arbetade som rullerska mellan åren 1927-1962 och är en av de hundratals kvinnor som arbetat i Strykjärnet. Historien om Alva finns där för att påminna om museets uppgift att berätta och bevara historier om kvinnors och mäns arbete och vardagsliv. Utställningen skildrar även ”den gyllene industriperiod som en gång var

husets själ”. EWK-museet har funnits i huset sedan 2009 och visar en utställning om tecknaren Ewert Karlsson. Ewert Karlsson är en av Sveriges mest kända politiska tecknare och utställningen berättar om hans arbete och liv och visar hans teckningar. Delar av EWK-museet är plats för tillfälliga utställningar och bilder av andra politiska tecknare. Övriga utställningar som uppkommer i museet handlar om industrisamhällets kulturarv, om arbete och vardagsliv samt det mångkulturella samhället. Utställningarna tar ofta upp frågor kring demokrati och mänskliga rättigheter samt kvinnligt och manligt och målet är att uppleva utställningarna med flera sinnen och inspirera till egna funderingar, tankar och diskussioner. Vidare består Arbetets museum av sju olika våningsplanplan, plan ett, Laxholmskällaren med program och utställningar, plan två entréplan med reception, butik, café och utställning, plan tre, EWK-museet, verkstad och atalje, plan fyra, referensbibliotek, kontor, arkiv och konferenslokaler, plan fem, utställning och kreativa verkstaden, plan sex, restaurang Laxholmen och konferenslokaler samt plan sju med utställning. Museet består till största del av öppna salar med fönsteröppningar åt sex olika håll vilket fångar dagsljuset och bidrar till en unik miljö (URL5).

Arbetets museum är intressant att studera utifrån ett arbetsplatsperspektiv då museet i sig är mer än bara en arbetsplats vilket skiljer sig från många övriga platser. Att det också är ett museum över ”arbete” skiljer det från de flesta andra platser. I och med att byggnaden inhyser flera olika våningsplan med olika aktiviteter och interaktioner upplevs inte platsen alltid som ett museum:

Jag har inte upplevt det här som ett museum. För mig är det mer än utställningsverksamhet och forskning som utställningsverksamhet. Ja och som vi har så otroligt mycket mer besökare än stadsmuseet som verkligen är ett museum så man upplever, det har ju så många verksamheter, restaurangen och kaféet och sen när det är sportlov och så, så är det ju barnverksamhet och ja, nej så ett museum känns det inte som.

Samt att:

Vi har ju inte föremål, det gör ju den stora skillnaden så det är ju det som är inne i arkivet och det är ju papper.

En generell definition av ett museum är att det är en privat eller offentlig institution som inrymmer systematiska samlingar av främst föremål och bilder samt bedriver utställnings och insamlingsverksamheter och forskning (URL6). Museer kan dock se annorlunda ut och avvika från

den generella definitionen. Frånvaron av konstanta artefakter och föremål gör Arbetets museum till ett tydligt exempel på detta. Ett museum kan belysa olika aspekter av mänskligt liv och bevara, dokumentera och förvärva material som kan vara ett sätt att skapa något som kan kallas för "vårt minnesarv". I detta kan ingå bilder och artefakter men även berättelser (URL7). Således kan museum variera i utformning och förklaringar av platsen.

Att förklara en plats enbart utifrån definitionen "ett museum" är därför en omöjlighet då den generella förklaringen inte är universellt applicerbar. För att förklara en plats krävs mer platsspecifika utmärkelser och egenskaper. Canter (1977) utgår från en tredelad modell; uppfattning, handling och fysiska attribut vid förklaringar av plats. Enligt Canter går inte en plats att urskilja om man inte vet vilket beteende som förväntas ske på en given punkt. De fysiska parametrar som återfinns hos den givna punkten styr uppfattningen om beteendet i den fysiska miljön. Vidare menar Canter (1977) att det svårt att definiera platser då alla har olika uppfattningar och vad som är en självklarhet för mig kan vara obegripligt för dig. För att definiera en plats enligt Canter (1977) är det väsentligt att identifiera personerna på platsen och hur de använder den, det vill säga, vilka aktiviteter och uppfattningar som finns. Således går inte platser att förklara utan interaktion samt individuella, kulturella och sociala erfarenheter (Canter 1977). Avsaknaden av konstanta artefakter och föremål exponerade i montrar eller på andra sätt gör att Arbetets museum snarare kan upplevas som en mötesplats centrerade till utställningar än ett museum i dess traditionella form. Upplevelsen av Arbetets museum kanske inte stämmer överens med besökarens tidigare erfarenheter av ett museum. Detta kan göra att besökare och också anställda tvingas till en omdefiniering av platsen. De kulturella och sociala erfarenheterna kring ett museum är ofta kopplade till den traditionalistiska synen och förklaringen av vad ett museum är vilket medför förutfattade och förväntade sociala beteenden av och på platsen. Mötet med Arbetets museum kan således innebära att den individualistiska samt den traditionalistiska synen på vad som är ett museum förändras. Likt mina informanter upplever jag inte museet som ett museum i dess traditionella form då avsaknaden av fysiska attribut och handlingen att gå från monter till monter från tavla till tavla etcetera gör att uppfattningen om platsen förändras. Däremot upplever jag att ett museums förväntade sociala beteenden återfinns på platsen, det vill säga att ett försiktigt närmande av platsen sker även om man vågar "ta ut svängarna" något mer på Arbetets museum i kontrast till ett mer traditionalistisk sådant. En möjlig förklaring av detta kan vara att att platsen 'ett museum's normer och normerande beteenden är inlärd sedan tidig ålder. Olika platser har olika regler för hur samverkan mellan människor ska gå till och reglerna som kan vara både synliga och osynliga, är något man ofta förväntas ha förkunskaper kring. Reglerna kan i sin tur innebära att normerande

samt förväntade sociala beteenden inte bryts även fast tillåtelse ges vilket Arbetets museum är ett tydligt exempel på i och med strävan efter deltagande kultur och önskan att vara en plattform för offentliga samtal. Platsförväntningar stämmer således inte alltid stämmer överens med verkligheten vilket gör att platser omdefinieras.

Även om museet inte samlar på fysiska föremål så är ändå byggnaden ett fysiskt och historiskt föremål i sig själv vilket enligt mina informanter bidrar till en platskänsla de inte vill vara utan. Detta påverkar och har påverkat synen på Arbetets museum som arbetsplats:

Det är ju klart att människor tycker att det är coolt att man kan sitta och ha ett kontor i det här huset där är ju hur fränt som helst liksom, wow.

Vidare:

Jag tycker att det är fantastiskt för det andas ju fortfarande fabrik i huset och det är ju det som gör det så läckert att vara just i det här huset och säkert även i dom runtomkring men nu råkade man hamna i det här huset.

Arbetets museums interiör med stora salar och höga fönster har bidragit till en vacker arbetsmiljö. Citatet ovan vittnar om betydelsen av bevarandet av fabrikskänslan och tanken som fanns kring öppna dörrar och tillgänglighet även återfinns i allmänna lokaler och gäller både enskilda individer som arbetsstyrkan i sin helhet:

Och också det här det är ju en sådan fantastiskt vacker tanke man hade när man byggde om att alltså fikarummet har glasväggar man stänger inte in personalen, man stänger inte in dom där dom inte syns utan det är hela tiden öppet här där vi har våra kontorslokaler och fikarummet vem som helst kan titta in och se personalen så att vi är ju hela tiden, ja besökarna som kommer hit ser ju personalen också och det gör man ju inte på något annat ställe. Det är ju också att lyfta upp arbetet här.

Som min informant påpekar innebär de öppna våningsplanen, oavsett om det är frågan om utställningar eller kontor, att den verksamhet som bedrivs på Arbetets museum blir synlig, och underlättar interaktion mellan platsen, besökare och anställda. Som ovan nämnts anser Canter (1977) att platser definieras genom de aktiviteter som utförs och blir aktiviteten arbete synligt för

besökare definieras platsen gärna som just en arbetsplats. Öppenheten, och som tidigare nämnt avsaknad av föremål, kan bidra till Arbetets museum inte upplevs som ett museum utan blir till en mötesplats, en arena där samtal bedrivs. Att ha Arbetets museum som arbetsplats innebär förutom kontakt med museets besökare också möten med museets utställningar, värdegrunder och verksamhetsmål. Det sker en växelverkan mellan platsen och den anställde. Även om man har ett eget kontor är isoleringen från övriga byggnaden inte given. Flertalet av informanterna arbetar/arbetade ute i verksamheten vilket innebär direkta möten med museets ståndpunkter vare sig man vill eller inte och man möta frågor man tidigare kanske inte bekantat sig med. Mötet med nya ämnesområden kan leda till att intresse kan uppstå samt att engagemang kan väckas. Vikten i museets engagemang för samhällsfrågor visade sig hos samtliga informanter:

Jag pratar bara gott om det här museet för att jag tycker att dom gör något så bra och oerhört viktigt och det kan väl också säga att det öppnat ögon på mig också under den här perioden på saker som jag kanske inte direkt tänkte på innan just med arbetslivet och det har varit både lärorikt och nyttigt tycker jag.

Vidare:

Jo men det är högt till tak här det finns en öppenhet och en vilja att förstå och vara delaktig i samhället som är jäkligt coolt att vara med i. Mig har den här arbetsplatsen gett otroligt mycket som människa jag är inte riktigt säker på att jag skulle vilja umgås med mig själv för 15 år sedan när jag började här jämfört med den jag är idag så platsen har ju påverkat mig väldigt mycket, ökad acceptans, ökad förståelse, att det här museet jobbar med jämställdhetsfrågor är ju superviktigt och ger oss som jobbar här väldigt mycket också.

Viljan att förstå och vara delaktig i samhället återkommer hos flertalet informanter och denna vilja bland medarbetare kan ibland leda till svårigheter att hänga med i diskussionsämnena eller att det efter flertalet år kan vara svårt att hålla intresset uppe:

Det är ett ifrågasättande hela tiden av allting här och det gäller väldigt mycket att hänga med i svängningarna det är genusperspektiv ena dagen och nästa dag är det ett helt annat perspektiv och tredje dagen är det det och en fjärde dagen så är det det, så ja, men det gör ju att man eventuellt utvecklar sig och får lära sig några nya vokabulär om inte annat, det tar allt längre tid för mig att göra det jag har lite svårare att tycka att det är så intressant som jag

tyckte förr kanske.

Trots att det ibland kan tyckas svårt att ständigt hålla sig uppdaterad om nya infallsvinklar och begrepp så har arbetsplatsen lämnat spår hos informanterna:

För mig personligen så är det viktigaste och det jag bär med mig, att det har varit en ögonöppnare för mig och det är det jag kommer att bära med mig mest från det här huset.

Vidare:

Det har påverkat mig väldigt positivt, därför att det har varit en glädje och något man har varit stolt över.

Som tidigare nämnts innebär arbete på Arbetets museum interaktion med andra människor och inte främst med kollegor. Att dela museets värdegrunder och samhällsintresse är inget krav men upplevs som något positivt för arbetsmiljön. Även om åsikterna går isär är det viktigt att grundvärderingarna är de samma:

Jag har trivts väldigt bra i miljön. Det är ju en fantastisk arbetsmiljö och det är fantastiska människor att arbeta tillsammans med, kultiverade människor, man slipper dom värsta avarterna av åsikter och sådär.

Interaktionen med kolleger tar sig även uttryck i firandet av utställningar:

Sen någonting som jag tycker till skillnad från andra arbetsplatser där det aldrig finns något avslut på någonting, här finns det ju ett avslut, ett avslut när en utställning invigs, och är det en stor utställning har det ju varit lite fest och så och den variationen finns ju aldrig på vanliga arbetsplatser utan där lunkar det ju på hela tiden och för dom som vill ta del av den festligheten, avslutet så tänker jag att det är väldigt positivt. Jag har upplevt det som väldigt positivt och som någonting som skiljer oss från andra arbetsplatser.

Firandet av utställningar belyser vikten i av att ingå i en social gemenskap och är ett uttryck för social interaktion. Genom att fira invigningar belönas både kollektivet och individen för sin insatser och det arbete som lagts ner. Genomförandet blir synligt vilket verkar som något positivt och

stärkande för såväl informanterna som arbetsplatsen i helhet. Bilden av Arbetets museum som arbetsplats i stort enbart positiv. Informanter har beskrivit arbetsplatsen som ”år av konstanta lyckorus”. Platsen har väckt många och stora känslor bland kollegor. Känslorna är inte alltid positiva utan åsikter om förbättringar på arbetsplatsen finns:

Jag tycker ju att det är en väldigt bra arbetsplats, jag blir ju både lite förvånad och häpen varje gång jag hör att det inte är det och det brukar jag grubbla på ganska mycket varför, vad är det för fel på mig då som tycker så, och jag kan inte, kan inte svara på det, men jag tycker det, att jag har gillat att vara här ända sedan jag började här men det är ju inte så att jag tyckt varje dag att det är ”tjoho vad kul!” så är det ju absolut inte, och jag har tyckt att det varit hopplöst många gånger också under kortare perioder.

Arbetets museum arbetar med ett utifrånperspektiv och analyserar viktiga frågor rörande individer, grupper och samhället. Risker kan då vara stora att inifrånperspektivet glöms bort då ”museum i Sverige är en väldigt snövit verksamhet” som en av mina informanter uttryckte det. En snövit verksamhet innebär, precis som en saga, att verksamheten framställs som en förskönad värld där allt är fantastiskt och problemfritt vilket oftast inte stämmer överens med verkligheten:

Titta på museet i stort så är vi ju en väldigt könsuppdelad arbetsplats det är, vad är det 65-70% kvinnor 30 procent män, männen jobbar framförallt i verkstaden, tillverkar saker kvinnorna sitter på sina tjänsterum och tänker ut vad som ska produceras. Vilka är det som stödar på det här museet har du tänkt på det? Det är ett gäng invandrare. Alla sådana där saker som finns överallt annars i samhället finns här också sen finns det en stor grad av att vi tänker och funderar kring om här frågorna men det avspeglar ju ens inte riktigt i våran egen arbetsplats om du tittar på dom som är akademiker på plan två nu så är det chefen som är man och en snubbe till fast anställd sen är det kvinnor, hur blev det så och anses det som ett problem det är ju jättespännande men det här pendlar också man talar ofta om kvinnor som underrepresenterade på vissa arbetsplatser men det är inte lika ofta man talar om det andra, att män är underrepresenterade.

Den homogena arbetsplatsen med majoriteten kvinnor togs upp av de flesta informanter som ett konstaterande snarare än ett problem:

Det är en homogen arbetsplats här vilket skulle kunna analyseras vidare men det fungerar bra här och vi trivs.

Att arbeta länge på en arbetsplats kan även medföra att man känner sig ”trygg i tillvaron” och vill att ”saker och ting alltid ska vara som de har varit”. Det är lätt att hamna i någon slags bubbla, i detta fall en museibubbla, och känna sig tillfreds:

Vi finns i museibubblan, i den rosa världen där alla tycker likadant och alla är hyfsat överens. Vi utsätter inte särskilt för utmaningar, ja menar det är en rätt hård värld som finns där ute, jag menar bara kulturmötena liksom, dom riktiga kulturmötena idag dom sker ju på gatan och på skolorna liksom och det är ju där som åsikter ställs mot varann, vi är ju bara en liten produktionsfabrik, en ganska gullig plats.

Nödvändigheten att komma ut från bubblan betonas även om det är svårt då trivseln i den kan vara hög:

Ja, vad blir vi annars? Ett slags avståndstittare. Man kan se mycket på avstånd, man kan analysera och förstå men på nått vis känns det som att vi inte får sitta för mycket i den bubblan, nej.

Enligt Relph (1976) är plats ett fenomen med en dialektisk relation mellan en insidighet där vi smälter samman med platsen och ett utanförskap, en känsla av separation och alienation från en omgivning vi inte känner oss tillhöra (Relph 1976). Genom att enbart verka ”på insidan” blir avståndet till utsidan allt längre och tryggheten att stanna kvar allt mer lockande. Men rädslan för att bli avståndstagare är stor och det finns en vilja att spegla den ”riktiga och verkliga Sverige” men alla de nya utmaningar vi står inför idag men krig, terroråd och flyktingströmmar. Samtidigt betonades att Arbetets museum är ett museum och att det enligt mina informanter kanske ligger i sakens natur att spegla en vardagskultur. Parallellt tar museet ställning i samhället och enligt vissa borde större ställning tas. Museet som arbetsplats analyserar och belyser samhällliga problem och fenomen i stor utsträckning både offentligt i form av utställningar och publikationer, och som tidigare framkommit även bland kollegor. Att vara samhällsengagerad eller att åtminstone besitta en nyfikenhet som kan leda till stort engagemang är nästintill nödvändigt för att arbeta på museet och en självklarhet enligt vissa. Engagemanget borde emellertid vändas inåt för att spricka hål i bubblan och minska ett eventuellt avstånd mellan museet och det verkliga kulturmötena på gatan. Enligt

mina informanter är det är lätt att inta ett von oben perspektiv där det är lättare att analysera omvärlden och det som händer runtomkring och inte göra den egna läxan kring arbetsplatsen i sig. Som tidigare nämnt innebär en kontinuerlig och fast arbetsplats att sociala relationer uppstår mellan kollegor och sociala krav ställs, i detta fall föreligger om inte krav, åtminstone förutsättningar för nyfikenhet kring samhällsfrågor som upplevs om än intressanta och viktiga ibland svåra att hänga med i. Den rosa bubbla som museet befinner sig i samt övriga svenska museers snövita verksamhet kan liknas vid Bourdieus förklaringar av fält. Ett fält är enligt Bourdieu en värld för sig och ett system av relationer mellan positioner av människor och institutioner som strider för en gemensam sak till exempel vikten av att betona och lyfta fram samhällsfrågor. Fält är kopplade till särskilda rum av möjligheter, handlingsalternativ och orienteringspunkter sammanlänkade av normer och beteenden. Bourdieu använder sig även av begreppen habitus och kapital. Habitus är system av dispositioner som tillåter människor att tänka, handla och orientera sig i den sociala världen och berör vanor och omedvetna handlingsmönster. Vanorna och de omedvetna handlingsmönsterna är både individuella och kollektiva och befästs via upprepningar och kan verka som produkter av historien då historien upprepas vid handlingar som produceras och således även reproduceras. De reproducerade vanorna och handlingarna skapar olika livsstilar och kulturella praktiker. Kapital innefattar allt från ekonomiskt kapital såsom materiella tillgångar till socialt kapital, släkt, vänner och relationer till symboliskt kapital det vill säga vilken tillgång som helst som tillskrivs ett värde. Fält skapas genom interaktion av normer, habitus och kapital och är en del av det större sociala rummet, samhället (Kulturens fält 1999). Arbetets museum som plats och som arbetsplats kan ses som ett fält som producerar och reproducerar beteenden, handlingsmönster, värderingar och åsikter både gentemot varandra som kollegor men även mot samhället i stort. Att vara aktiv inom fältet kan innebära att det är lättare att se inåt, Relphs ”insidighet” än utåt Relphs ”utsidighet” Att vara bekväm i fältet är inte utmärkande för Arbetets museum som arbetsplats utan förekommer överallt där människor arbetar utifrån en gemensam grund.

Sammantaget är Arbetets museum som specifik arbetsplats är enbart positivt med högt till tak både byggnads-och åsiktsmässigt. Museets värdegrunder har fått informanterna att utvecklas och växa som människor och som samhällsmedborgare. Att arbeta länge på en och samma arbetsplats, inom ett och samma fält, kan dock leda till att vanor och handlingar reproduceras flertalet gånger och bli till normer där det är lätt att båda skapa och fastna i bubblor. Fälten och bubblorna är emellertid inte bestående utan förändras över tid vilket nästa stycke vittnar om.

3. Industrilandskapet, kulturarv och omkringliggande platsers betydelse

Industrilandskapet i Norrköping återfinns i kärnan av staden intill Strömmen och har historiskt sett haft stor betydelse för Norrköping som en arbetarstad. Områdets industriella historia härstammar redan från 1600-talet men de flesta byggnader i området uppfördes mellan åren 1850 och 1920 och det var även då området blommade som mest i och med industrialiseringens genombrott i Sverige. Industrialiseringen ledde till en växande arbetarklass och stadsmiljöer förändrades för att möta arbetarna och industriernas behov. I flertalet städer likt Norrköping blev stadskärnor naturliga industriområden. Majoriteten av byggnaderna i industrilandskapet utgörs idag av Holmens bruks papperslokaler. År 1986 flyttade Holmens bruk sin pappersproduktion från innerstaden till Bråviken och flytten innebar att 377 år av industriell utveckling var över i centrala Norrköping. Redan innan Holmens bruk flyttade ut ur området var stora delar förfallna. När ett flertal byggnader rivits vid Knäppingsborg ansåg många att området förlorat sin karaktär samt industriella identitet och att de byggnader som fanns kvar endast var dystra minnesmärken över hårt, smutsigt och lågavlönat arbete. Under 1960-talet var bevarandet av området därför inte en självklarhet. Flertalet röster inom kommunen ville riva de byggnader som fanns kvar och istället bygga höghus på platsen. Under 1970-talet uppdagades dock platsens kulturhistoriska värde och ett räddningspådrag bedrevs av lokala medier och stadens invånare och Industrilandskapets bevarande blev ett faktum. Den första perioden efter beslutet om bevarandet präglades emellertid av passivitet. Man kunde inte bestämma sig för hur platsen skulle användas. Industrilandskapet var ett svårt område att bevara i och med dess storlek och att de byggnader som fanns kvar sett ur ett arkitekturhistoriskt perspektiv inte var så gamla. Byggnaderna var även ritade av välkända arkitekter vilket minskade byggnadernas unikum då de inte var speciella i sitt slag och försvårade bevarandet av byggnaderna som de enda i sitt slag. År 1981 skedde en vändning i och med att stadsmuseet öppnades i området och under 1990-talet bedrevs stora ombyggnationer och rivningar för att rusta upp området. Innan 1990-talet var området stängt, igenbommat och tillslutet och verkade som den ”förbjudna staden” i staden. De förändringar som skedde under 1990-talet var i ett historisk perspektiv ett naturligt steg i utvecklingen då genomgripande och stora förändringar förekommit tidigare (URL8)(URL9). Idag finns museer, konserthus, skolor, universitet, evenemangslokaler, restauranger och nyproducerade lyxlägenheter i området. Industrilandskapet har förvandlats från från smutsiga fabriksmiljöer till informativa, kulturella och exklusiva centra.

Arbetets museum som arbetsplats är inte enbart speciellt utifrån ett museiperspektiv utan även för platsens och byggnadens betydelse i ett dåtida och nutida industrilandskap. Då platsen har en lång

historia kommer den inte utan åsikter och förutfattade meningar. Bevarandet och förnyandet i kombination har setts som både en självklarhet och som en omöjlighet. Arbetets museums permanenta utställning om Alva vittnar om vikten av att komma ihåg platsens ursprungliga betydelse och funktion som väveri samt vad det innebar att arbeta inom textilindustrin:

Berättelsen om Alva som vi ju framhåller som något helt fantastiskt för oss och det är det i all sin enkelhet, i all sin enkelhet är det en fantastisk berättelse men det är en enda kvinnas berättelse av att vara textilarbetare och det fanns fler än Alva Karlsson och var dessutom inte helt lätt att ha och göra med har jag förstått av dom som har träffat henne och ja men utställningar är ju objektiva och ett museums arbete är aldrig objektivt, en tjänsteman på museet väljer ju vilka berättelser vi ska spara, vilken historia som ska bli en del av historieberättandet.

Som tidigare nämnts ska museer belysa olika aspekter av mänskligt liv genom att bevara, dokumentera och förvärva material som ingår i vårt minnesarv. Med andra ord är museer "minnesorganisationer" i mänsklighetens tjänst. När platser konstrueras bestäms vad som lyftas fram och vilken bild som ska förmedlas samt vilken information som besökarna ska få tillgång till (Braunerhielm 2006). Genom att välja ut vad som ska bevaras och vad som ska visas på ett museum påverkas det kollektiva minnet. Det kollektiva minnet är ett samhälles eller en nations minne som verkar genom en rekonstruktion av det förflutna (Selling 2004). Min informant använder ordet 'objektiv' och menar med detta att det minne som Arbetets museum är med om att skapa också är selektivt som både påverkar och har påverkats av det kollektiva minnet. Konstruktionen av det förflutna är skapad av nutida överväganden men kan förändras över tid då vissa kollektiva minnen glöms medan andra underhålls medvetet såväl som omedvetet (Selling 2004). Den permanenta utställningen om Alva samt bevarandet av Strykjärnet och Industrilandskapet är nutida beslut och minnen som medvetet underhålls för att bli ihågkommet. Således innebär uppvisande av permanenta utställningar och bevarandet av byggnader och platser även att de kan fungera som "tidsmaskiner" som utvecklar minnesritualer och väcker minnen till liv. Strykjärnet har genom åren behållit mycket av den gamla fabrikskänslan vilket påverkar upplevelsen av platsen:

Jag tycker att det är bra att man behåller den här atmosfären så att man inte plockar bort den för det skulle man ju kunna göra genom att sänka taken och fixa till på ett helt annat sätt men att det verkligen får vara kvar såhär det tycker jag är jätteläcker. Du förstår vilket liv det måste ha varit med maskinerna som dånade på.

Mycket har bevarats men självklart inte allt. Förändringar har gjorts både interiört och exteriört vilket har påverkat känslan och upplevelsen av arbetsplatsen:

Vissa förändringar som görs som man inte tycker om som dom här förfärliga ventilationstrummorna dom fanns ju inte tidigare och det är jättestora trummor som går därborta och dessutom är det något som susar och låter hela tiden och det tyckte jag var ett stort ingrepp i det som var min vackra arbetsplats. Saker förändras ju.

Strykjärnet blev ett byggnadsminne år 1991, samma år som Arbetets museum flyttade in i lokalerna. Byggnadsminnens funktion är att berätta om historiska skeenden och hur samhällen förändras över tid. Således får inte alltför stora byggnadsförändringar göras då de historiska spåren måste vara synliga. De historiska spåren är dock lättare att synliggöra på utsidan medan insidan måste anpassa sig till arbetsmiljöregler (URL10). Vidare klassas byggnadsminnen som kulturarv. Detta innebär att allas rätt till platsen ska garanteras och att byggnadens interiör måste anpassas efter människors lika förutsättningar, Det är inte bara Strykjärnet som är ett kulturarv utan hela industrilandskapet är klassificerat som sådant. Kulturarv är materiella och immateriella uttryck och kan exempelvis utgöra traditioner, strukturer, föremål, lämningar, byggnader, platser och bygder. Sveriges kulturarv innefattar en mångfald och belyser bland annat särskilda delar av samhällets utveckling som det industriella kulturarvet. Kulturarven är inte statiska utan omformuleras och förändras över tid. De olika kulturarven är till viss del reglerat och styrt vilket präglar människors värderingar, åsikter och tankar om vad som är viktigt att värna om från dåtiden nu samtiden och vidare in i framtiden och både byggnadsminnen och kulturarv ingår som viktiga delar i det kollektiva minnet då staten bestämt att de ska bevaras och verka representativt för historien (URL11).

En aspekt som gör en plats komplex är när den är starkt kopplad till historien där platshistoriken utöver inflytande på nutida uppfattningar och inställningar till platsen (Braunerhielm 2006). Industrilandskapet idag är en plats det stora förändringar har skett och fortsätter att ske. Gamla industrilokaler inhyser idag museer, universitet, advokatbyråer och moderna nybyggnationer:

Det är ju en förändring man ofta ser i områden i städer att som Harlem i New York är ju rätt dyrt att bo i nu det har ju gått från att vara slumområde till att vara ett rätt coolt område att bo i nu och på samma sätt förändras ju det här området från fabriksbebyggelse till något väldigt coolt liksom. Symfoniorkester, trendiga reklambyråer, trendiga advokatbyråer och

väldigt dyra lägenheter. Jag sa ju det att jag skulle moona varje förmiddag för dom (de som bygger de nya lägenheterna) så verkstaden skulle bygga en trappa upp i fönstret men det var bättre att sluta.

Vissa förändringar har inte tagits emot positivt av alla utan påverkat informanter. Några har till och med påverkat anställda i riktning att se sig om efter en ny arbetsplats. En informant uppger att det nya lägenhetsbygget är anledningen till att personen i fråga sa upp sig. Huset är ”fult men tyvärr även snyggt” vilket skapar en kollision mellan bevarande och förnyelse. Till platser som ligger en nära förekommer ofta önsknningar om konservering och att de ska vara som de alltid har varit. En plats får mening genom till exempel dess historia och minne och människor tenderar även att förmänskliga platser genom att tillskriva platser både känslor, personligheter och identiteter. Identiteterna kan uppfattas både inifrån och utifrån och flera identiteter kan förekomma samtidigt (Braunerhielm 2006). Gemensamt för identiteterna är emellertid att de baseras på en gemensam grund, till exempel en gemensam arbetsplats. En gemensam grund är som tidigare nämnt nödvändigt för att fält ska skapas vilket innebär att människor inom samma fält delar liknande identiteter och de inifrån bubblan/fältet uppfattas som väldigt starka och normerande. Vidare är plats och samhälle starkt knutna till varandra och stärker varandras identitet, platser är sina människor och människor är sina platser. Enligt Relphs (1976) förändras platser över tid då attityder och inställningar ändras. Genom att bygga på det gamla finns historien kvar samtidigt som nya platser skapas med nya fysiska beståndsdelar som ska tolkas.

Åsikten om platsens förändring är emellertid tudelad:

Jag tycker inte, rent personligt att det det har påverkat något negativt i alla fall. Jag tror att jag är ganska så, eller det vet jag inte om jag är men jag tror att jag är sån att jag har väldigt lätt att ta till mig nya saker. Jag tycker inte att det behöver inte se ut som det har gjort alltid för mig, vi får väl se hur det är om några år. Men det har väl jag eventuellt tyckt har varit en stark sida jag har haft, att det behöver inte se exakt likadant ut som det alltid har gjort. Det här nya huset som du har mitt emot oss det är ju många här inne i huset som har avskytt det där bygget och har nästan varit färdiga att spränga det i bitar, ungefär så, kanske inte göra det men åtminstone tankemässigt och det har inte jag tyckt. Däremot så ser jag ju att det ger en sämre utsikt för min del men om man går och ställer sig på Kungsgatebron som jag kallar det, på bron vid Kungsgatan så tycker jag att det där nya huset är jättehäftigt i kontrast till vårt hus, det liksom kroppsligen nästan följer vårt hus på något sätt.

Både namnet på museet, Arbetets museum och Industrilandskapet väcker associationer och tankar hos både anställda och besökare:

Arbete är ju ett politiskt ord och det är ingen som tänker på att kungen arbetar men han gör ju det ibland faktiskt han också när han vänder bladen jobbar han såhär och så och sånt kommer väl att ligga kvar ett tag till vi får se hur länge.

I *Bild och föreställning: om visuell retorik (2004)* diskuteras det verbala språkets dominans över det visuella. Författarna menar att det verbala språkets dominans leder till att bilder och framförallt bilder som kommunikationsmedel inte värderas lika högt som text. Detta går att överföra på Arbetets museum och människors oförmåga att se vad det egentligen är. Att enbart läsa namnet utan att ta sig till platsen (fysiskt eller via internet) ger en missvisande bild. Ordet arbete och arbetare har historiskt sett ofta förknippats med socialdemokratin vilken kan sätta käppar i hjulen än idag. Arbetets museum i kombination med industrilandskapet associeras lätt med industriarbete men arbete och platsen är ju mer än så:

Men arbete är ju allt, tittar man i arkivet det är ju präster, mycket sjukvård, undersköterska och städerskor, alltså det ju väldigt lite industriarbete.

Industriarbete förknippas ofta även med socialdemokratin vilket gör att många tror att museet är ett museum med särskilda sympatier för partiet:

Det är inte så att vi visar röda fanor här och att man måste ha en partibok för att komma in här och så men jag känner jättemånga som tror att det är så och som inte vågar gå hit av den anledningen som tycker att bara namnet har man tagit ställning med att man har det, och vi har haft diskussioner om vad skulle man kunna byta till för namn. Men det har aldrig, det har funnits förslag från elever på högskolan, elever på reklamskola i Stockholm som har haft som arbete att titta på sådana saker och ställa frågor och så men, det har aldrig kommit fram något riktigt bra förslag som ja har man inte tyckt då i alla fall.

Museets namn väcker både tankar, associationer och känslor som ibland kan verka missvisande och inte representativt för museet i stort. Liknande resonemang kan även överföras industrilandskapet:

Det är ju lite svårt om man sitter och åker på E4:an och så känner man inte till Norrköping speciellt mycket och så ser man en skylt där det står industrilandskapet, alltså jag undrar hur många om man skulle göra en undersökning hur många som verkligen förstår att det är ett industrilandskap där det jobbas och där det finns hus som utnyttjas som kontor och skola och ja vad du vill, museum i vårt fall då konferenslokaler och allt möjligt man kanske inte tror. Om jag kommer och åker förbi Mölndal eller Göteborg eller Nässjö eller nått och det skulle stå en skylt "Industrilandskapet" så skulle jag tro att det var ett gäng med industrier som låg någonstans och det skulle jag inte se som attraktivt just då om jag inte skulle dit och köpa en fätölj eller någonting sånt där så att jag tycker att det är för dom turister som inte känner till Norrköping tycker inte jag att det är ett bra namn därför.

Likt mina informanter anser jag att arbete är ett politiskt ord och att Arbetets museum och Industrilandskapet kan verka missvisande utan bakgrundsinformation. Jag har dock svårt att tro att människor i dagens samhälle enbart förknippar arbete med socialdemokrati och röda fanor. Dagens politiska läger är inte lika uppdelade som de historiskt sett har varit vilket innebär att begreppet 'arbete' återfinns hos alla partier och innefattar mer än enbart industrin. Begreppets olika innebörd och utförande betonas även av mina informanter och i museets olika utställningar vilket gör att det är människors fördomar som styr, snarare än det faktiska verkligheten.

Emellertid påverkar platsen, både byggnaden i sig och det närliggande området museet som stort och museet som arbetsplats. Mycket av det gamla har bevarats vilket påverkar synen på området och vikten av dess historia. Historien är både positiv och negativ då den både möjliggör och begränsar platsen. Enligt Relph (1976) är det naturligt att platser förändras över tid i och med interaktioner med omgivningar och delaktighet i samhällsprocesser. Som tidigare nämnt anser Relph att det gamla finns kvar även om nytt byggs på platsen. Platser består således av flertalet lager som medvetandegörs i och med att de synliggörs eller återskapas i det kollektiva minnet. De olika lagren innebär även att människor använder och har använt platser till olika ändamål vilket leder samt har lett till olika värderingar, intressen, identiteter och kulturer möts och samsas om platser. Industrilandskapet är en tydlig "lager på lager" plats då de historiska byggnaderna finns kvar och återvänds för att anpassa nutidens önskemål. Som min informant uttryckte sig så har fabriksbebyggelse utvecklats till någonting coolt. Ett tidigare klassat slumområde och ett "stad i staden"-område har förändrats då platsens ändamål skiftats och då även dess värderingar och identitet. Industrilandskapets historia finns kvar, både genom bevarandet av byggnaderna och utställningen om Alva. Platsidentiteten har dock förändrats i och med interaktioner och delaktighet i

samhällsprocesser och namnet Industrilandskapet förknippas idag snarare med något hippt och modernt än med hårt industriarbete. Hur man associerar till platsen beror emellertid på vilken relation och erfarenhet man har av den vilket gör att både namnet Arbetets museum och Industrilandskapet kan verka missvisande åt olika håll.

Sammanfattningsvis har industrilandskapet haft stor betydelse för Arbetets museum som plats och arbetsplats. Att återanvända och förändra en plats likt Industrilandskapet med tydlig historisk förankring är svårt, speciellt om tydliga riktlinjer om bevarandet av den historiska platsen finns samtidigt som förändring sker i och med samhälleliga processer och interaktionen mellan plats och samhälle. Bevarandet och synliggörandet av tidigare industrier dels i dess utformning och namn väcker associationer speciellt eftersom det verbala har stor påverkan på, och till viss del över, det visuella. Vidare är inställningar till förändringar både kollektiva och individuella, kollektiva genom att staten via byggnadsminnen och kulturarv reglerar ombyggnationer och bevarande och individuella då förhållningssätt till Arbetets museum och Industrilandskapet varierar och således även känslorna och åsikterna om den. Informanternas förhållningssätt till utvecklingen i industrilandskapet skildes åt då vissa var mer positivt inställda till förändring än andra och som tidigare nämnt beror det på hur starkt man känner inför platsen samt inför förnyelse och förändringar. Att vara del av samt spegla samhälleliga processer är dock en stor del av Arbetets museums vilket gör att interaktion och integrering med både samhällets och det omkringliggande områdes utveckling måste ske.

Avslutande sammanfattning och diskussion

Som betonats genom hela uppsatsen är den fysiska platsen som arbetsplats av stor betydelse. Genom att skilja på olika platser och betona förflyttningen däremellan blir gränserna tydligare för vad som kan förväntas ske var. Genom att gå till och från en arbetsplats blir gränserna lättare att uppfatta mellan hem och fritid, arbete och arbetsuppgifter. Vidare innebär en fysisk arbetsplats en fast punkt i vår annars så rörliga värld. Den ökande individualiseringen i dagens teknologismhälle öppnar upp för en platslös tillvaro vilket kan öka behovet av platsnärvaro, platskänsla och platsidentitet. Att verka på en och samma plats under en längre tid innebär även att kontakter och relationer med och mellan andra människor skapas och upprätthålls. Oavsett vilken arbetsplats efterfrågas social kompetens och social interaktion där individer besitter förmågor om kunskaper hos sig själva och andra i både mindre och större sammanhang. Den sociala interaktionen hänger samman med symbolisk interaktionism som i uppsatsens början beskriver den personliga identiteten som ett socialt ursprung. Identitet uppkommer således i sociala sammanhang och ur sociala relationer vilket belyser vikten av att som människa verka och befinna sig i en större samhörighet. Att vara en del av ett kollektiv är dock inte kravlöst, att besitta social kompetens och bedriva social interaktion innebär att hänsyn alltid måste tas gentemot andra. Hänsyn till kollegor bidrar till ett bättre arbetsklimat och återigen, att individen ges möjlighet att delta i ett större sammanhang och förstå sig själv genom andra.

Att ha Arbetets museum som arbetsplats skiljer sig åt från många andra arbetsplatser i och med att platsen i sig är ett museum och att våningsplanet där kontoren är belägna är öppet även för besökare. Öppenheten är av stor vikt för museet och betonar museets främsta syfte; att belysa och berätta om arbete. Genom att visa upp arbetsplatsen sker interaktioner mellan anställda och besökare och platsen förklaras inte enbart utifrån fysiska attribut och tidigare uppfattningar, utan även efter handlingar som utförs. Vidare besitter Arbetets museum inte några systematiska samlingar av föremål vilket gör att platsen inte uppfattas som ett traditionellt museum. Avsaknaden av fysiska artefakter visade sig vara en tillgång för museet och en förutsättning för museets verksamhet. Arbetets museums samling består, istället för fysiska artefakter, av ett arkiv med insamlingar av berättelser från människors arbets- och vardagsliv. Berättelserna blir synliga i olika utställningar, projekt och publikationer som sker i växelverkan med museets värdegrunder och värderingar. Värdegrunderna och värderingarna är inte enbart synliga i museets arbete utåt utan även på arbetsplatsen i form av diskussioner och samhällsintresse. Arbetets museums värderingar har fungerat som ögonöppnare för deras anställda som något de inte vill vara utan.

Genom att verka och på olika sätt arbeta utifrån en gemensam grund kan Arbetets museum liksom övriga arbetsplatser beskrivas som ett fält. Inom fältet produceras och reproduceras värdegrunder och värderingar under långa perioder vilket gör att fälten även kan beskrivas som "bubblor". Det är inte bara värdegrunder och värderingar som produceras och reproduceras utan även normer, förhållningssätt och åsikter. Vidare är fälten kommunikativa då normer, förhållningssätt och åsikter kommuniceras mellan anställda och utåt med besökare, platsen och samhället i stort. Liksom social kompetens och interaktion tar sig begreppen olika uttryck på olika platser och i olika sammanhang vilket innebär att fält ser olika ut. Att befinna sig inom ett och samma fält behöver dock inte innebära att alla åsikter eller värderingar konstant delas. Ett fält är befolkat med flertalet habitus, det vill säga, befolkat av lika många känslor, tankar och åsikter som det finns människor inom fältet. Således går åsikter isär och människor tillåts att vara individuella även inom kollektivet, huvudsaken är att den gemensamma grunden är tillräckligt stabil och välfungerande för att ge utrymme åt individuella uttryck utan att ge vika.

Ett fält bestäms även av de materiella, sociala och symboliska kapital som existerar inom det avgränsade området. Arbetets museums sociala kapital är som tidigare nämnt de anställdas sociala kompetens och interaktion men även berättelserna i arkiven, museets samverkan med andra samt museets besökare som rör sig på platsen. Arbetets museums främsta materiella kapital är byggnaden i sig själv och det omkringliggande området. Strykjärnet och industrilandskapet är även symboliskt kapital som påverkar Arbetets museum som museum men även som arbetsplats. Strykjärnet och industrilandskapet är ett nationellt byggnadsminne respektive kulturarv vilket innebär att Arbetets museum som plats och arbetsplats är en kulturarvsplats. Således är det kollektiva minnet delvis redan förutbestämt, både byggnaden och området är historisk värdefullt och ska fortsätta att existera för att samtida och framtida samhällen ska minnas. Kulturarvsplatser liksom habitus produceras och reproduceras samtidigt som det befäster och för vidare platsidentiteter. Platsidentiteten behöver emellertid inte stämma överens med platskänslan. I och med att platser är del av samhällliga processer och förändringar omvandlas platser och får nya syften och inriktningar i och med att anpassning till samhällliga önskemål tas. Bevarandet av Strykjärnet och industrilandskapets fabriks och industridentitet bibehålls främst exteriört men även delvis interiört med höga fabriksfönster och i Arbetets museum i Strykjärnet återfinns berättelsen om Alva som ständigt reproduceras in i det kollektiva minnet. Övriga byggnader i området inhyser emellertid allt från universitet till moderna byråer, restauranger och lyxiga lägenheter. Utvecklingen runtomkring museet kan då leda till att platskänslan förändras och hamnar i kontrast och konflikt med platsens identitet.

Hur platser upplevs är emellertid subjektivt vilket gör att det finns lika många känslor och tankar kring en plats som det finns minnen. Vi människor är sociala varelser som skapar relationer och formar våra identiteter i förbindelse till omvärlden. Vidare har vi alla olika förhållningssätt till platser och är integrerade med dem i olika nivåer. Till skillnad från förr består våra liv av flertalet platser då vi förflyttar oss på ett helt annat sätt idag än vad vi gjort historiskt sätt. Vi bor och arbetar inte på en och samma plats livet ut vilket gör att vi integreras, identifieras och förhåller oss till olika platser på en och samma gång. Som tidigare nämnt öppnar dagens samhälle upp för en platslös tillvaro vilket, enligt uppsatsens informanter, ökar behovet av en platstillvaro. Således verkar platser för trygghet och behov av kontinuitet. Att vara en del av en kontinuitet på en plats banar väg för identitetsprocesser i växelverkan med jaget, de andra och platsen. Människor tenderar att förmänskliga avhållna platser vilket innebär att ruckningar av kontinuiteten kan påverka individers känslor och tankar kring platsen men även individers välbefinnande i ett större sammanhang. Precis som önskningsgränser på arbetsplatser eftersträvar människor struktur och ordning vilket kan leda till att platsförändringar kan upplevas högst personliga med känsla av förlorad kontroll. Människor tenderar även till att vilja vidhålla avhållna platser så som de först uppenbarad sig för dem vilket gör att förändringar kan upplevas som svåra. Som tidigare nämnt upplevs platser subjektivt men kan delas med andra om liknande tankar och känslor förekommer hos flera individer. Att trivas på en plats kan även bero på att platsens synsätt och värderingar stämmer överens med ens egenintresse och i sin tur representerar jaget vilket gör att ens egna identitet och platsidentifiering sker i stor utsträckning. Ur identitetsprocesser och platsidentifikation följer positiva såväl som negativa känslor vilket uppsatsen vittnar om.

I ett inledande stycke om etiska riktlinjer skrev jag om vikten om att vara medveten om sin egna roll vid bedrivning av forskning. Att vara medveten om sig själv innebär ett synliggörande av förutfattade meningar och tidigare kunskaper. Att skriva om en plats satte detta på prov då jag precis som mina informanter har en relation till platsen då jag besökt både Norrköping, industrilandskapet och Arbetets museum flertalet gånger och jag har likt mina informanter subjektiva upplevelser, tankar känslor och minnen till platserna. Att koppla bort det helt under studien visade sig vara svårt då alla intervjuer och samtal bedrevs på museet och således pågick en konstant relation till platsen, både för mig och för mina informanter. Relationerna såg visserligen annorlunda ut då platsen för mig främst var ett museum medan platsen för mina informanter var en nuvarande eller en tidigare arbetsplats vilket innebär att förhållningssätten till platsen varierande. Känslorna inför platsen och området i sin helhet blev väl synliga i intervjuer och samtal och i och med att vi befann oss på platsen kunde övriga byggnader pekats ut, utställningar och kontor kunde visas och jag upplevde

intervjuerna och samtalen mer levande i och med att om vi pratade om en specifik byggnad eller bro så kunde den lätt pekats ut med en enkel armrörelse vilken ökade förståelsen av helheten och sammanlänkningen mellan människor, byggnader och platser. Informanternas kroppsspråk på den faktiska platsen avslöjande i vissa fall mer än vad som verbalt sades. Vidare delar jag upplevelsen att ha ett museum som arbetsplats, även om min arbetserfarenhet på ett museum inte alls är lika gedigen som mina informanternas. "Mitt" museum och Arbetets museum skiljer sig visserligen mycket åt men delar upplägget av inte vara ett traditionellt museum med artefakter i montrar. Likt Arbetets museum och övriga museer är museer en del av samhället och följande samhällliga processer och det sker en ständig balansgång mellan det förflutna, samtiden och nutiden och som framkom hos en av informanterna ligger det kanske i museers natur och spegla en slags vardagskultur som i sin tur är bekväm att ta del av utan att för den sakens skull bli för bekväm för förändring, Relphs "insidighet" måste även bli "utsidighet". Att ha ett museum som arbetsplats innebär även att samsas om platsidentiteten med övriga kollegor och besökare om vad platsen egentligen står för och betyder. Betydelseerna kan gå isär och behöver inte stämma överens med platsens egentliga definition och innebörd eller önskad framtida utveckling. Svårigheter med namnet Arbetets museum och de differentierande åsikterna om platsens utveckling är tydliga exempel på detta. Arbetets museum blir således en jag-plats, en vi-plats och en dem-plats som ska ge livsrum och livsinnehåll till flertalet människor utifrån olika förutsättning, önsknings och behov. Att tillgodose alla människors önsknings är emellertid en omöjlighet och kanske bör man se på platser liksom hur min informant ser på utställningen om Alva; fantastisk i sin enkelhet. Med enkelhet menar jag inte att platser ska ses som något anspråkslöst, snarare tvärtom. För Arbetets museum är utställningen fantastisk och speciell men den speglar enbart en kvinnas liv och en typ av arbete; verkligheten är mer komplex än så. Precis som ett museum aldrig är objektivt är vi människor aldrig objektiva i våra känslor inför platser oavsett om det är en arbetsplats, ett museum eller ett hem och då krävs det ibland att man tar ett steg tillbaka och ser på platsen för vad den egentligen är, en geografisk punkt som vi människor fyller med betydelser och meningar som över tid förändras i takt med samhället och som tusenkonstnären Tage Danielsson sa:

Om man vägrar att se bakåt och inte vågar se framåt så måste man se upp

Referenser

Tryckta källor

Allvin, Michael (red.) (1999). *Frikopplad eller frånkopplad: om innebörder och konsekvenser av gränslösa arbeten*. Solna: Arbetslivsinstitutet

Tillgänglig på Internet: <http://hdl.handle.net/2077/4228>

Wærn, Yvonne, Pettersson, Rune & Svensson, Gary (2004). *Bild och föreställning: om visuell retorik*. Lund: Studentlitteratur

Braunerhielm, Lotta (2006). *Plats för kulturarv och turism: Grythyttan : en fallstudie av upplevelser, värderingar och intressen*. Diss. Karlstad : Karlstads universitet, 2006

Tillgänglig på Internet: <http://www.diva-portal.org/kau/abstract.xsql?dbid=167>

Broady, Donald & Albertsen, Niels (red.) (1998). *Kulturens fält: [Cultural fields] : en antologi*. Göteborg: Daidalos

Canter, David (1977). *The psychology of place*. London: Architectural Press

Carleheden, Mikael, Lidskog, Rolf & Roman, Christine (red.) (2007). *Social interaktion: förutsättningar och former*. 1. uppl. Malmö: Liber

Guvå, Gunilla & Hylander, Ingrid (2003). *Grundad teori: ett teorigenererande forskningsperspektiv*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Hartman, Jan (2001). *Grundad teori: teorigenerering på empirisk grund*. Lund: Studentlitteratur

Hallgren, Roland (2014). *Plats och känsla*. 1. uppl. Stockholm: Dialogos

Kajiser, Lars & Öhlander, Magnus (red.) (1999). *Etnologiskt fältarbete*. Lund: Studentlitteratur

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Persson, Anders (2003). *Social kompetens: när individen, de andra och samhället möts. 2.*, [uppdaterade och utök.] uppl. Lund: Studentlitteratur

Relph, Edward, *Place and placelessness*, Pion, London, 1976

Selling, Jan (2004). *Ur det förflutnas skuggor: historiediskurs och nationalism i Tyskland 1990-2000*. Diss. Lund : Univ., 2004

Österåker Maria (2003) *Arbetsplatsens betydelse -från självklarhet till medvetenhet*. Svenska handelshögskolan 2003

Elektroniska källor:

Gustafson, Per (2001). *Meanings of place: everyday experience and scientific conceptualizations*. Journal of environmental psychology (Online). 2001(21):1 s. 5-16

URL1

Arbetets museum

hämtat: 2016-01-26 19:05

<http://www.arbetetsmuseum.se/>

URL2

Nationalencyklopedin

sökord: kvalitativ metod

hämtat: 2016-01-27 21:00

<http://www.ne.se.e.bibl.liu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/kvalitativ-metod>

URL3

Nationalencyklopedin

sökord: förvärvsarbete

hämtat: 2016-01-26 19:08

<http://www.ne.se.e.bibl.liu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/förvärvsarbete>

URL4

Arbetets museum

hämtat: 2016-01-26 19:15

<http://www.arbetetsmuseum.se/>

URL5

Arbetets museum

hämtat: 2016-01-26 19:15

<http://www.arbetetsmuseum.se/>

URL6

Nationalencyklopedin

sökord: museum

hämtat 2016-01-26 19:16

<http://www.ne.se.e.bibl.liu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/museum>

URL7

museit.fi

sökord: vad är ett museum

hämtat: 2016-01-26 19:35

<http://www.museot.fi/museum>

URL8

Norrköpings Tidning

Förändringar i den förbjudna staden 1997-03-22

[Förändringar i den förbjudna staden](#) Norrköpings Tidningars artikelserie Stolta stad 1997-03-22

URL9

Norrköpings Tidning

Till slut blev Industrilandskapet en stor tillgång för staden 2006-09-23

[Till slut blev Industrilandskapet en stor tillgång för staden](#) Norrköpings Tidningars artikelserie Stolta stad 2006-09-23

URL10

Riksantikvarieämbetet

sökord: Byggnadsminne

hämtat: 2016-01-26 19:33

(<http://www.raa.se/kulturarvet/byggnader/byggnadsminnen/>)

URL11

Riksantikvarieämbetet

sökord: Kulturarv

hämtat: 2016-01-26 19:33

(<http://www.raa.se/kulturarvet/>)